

Norges vassdrags- og energidirektorat
PB 5091 Majorstuen
0301 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon
Erik Garnås, 32266807

(nve@nve.no)

Dette brevet er fra Statsforvalteren som
frem til 31.12.2020 het Fylkesmannen

Uttalelse til søknad om Fåbrofoss kraftverk i Lysakerelva i Bærum og Oslo kommuner

I Lysakerelva søker Mustad Eiendom AS om å bygge et mikrokraftverk i Fåbrofossen. Inngrepet vil berøre 100 m elvestrekning med redusert vannføring nedstrøms fossen. Det vil også etableres et mindre inntaksbasseng oppstrøms fossen. Området nedstrøms Fåbrofossen er viktig gyte- og oppvekstområde for laks og sjørret. Endret vannregime som følge av reguleringen vil påvirke disse artene negativt. Rødlisteartene elvemusling, ål og havniøye vil også i varierende grad bli negativt berørt. Ut fra et naturfaglig aspekt mener vi at utbyggingen vil komme i konflikt med biologisk mangfold i vassdraget. Sett i lys av dette fraråder vi at mikrokraftverket i Fåbrofossen bygges. Hvis NVE likevel gir konsesjon, mener Statsforvalteren at minstevannføringen må økes. Kortere perioder med liten vannføring vil redusere de negative effektene på vannmiljøet.

Viser til søknad om bygging av mikrokraftverk i Fåbrofossen i Bærum og Oslo kommuner datert 11. november 2020.

Bakgrunn

Mustad Eiendom AS søker om å bygge mikrokraftverk i Fåbrofossen i Lysakerelva på grensa mellom Bærum og Oslo kommuner. Norconsult har utarbeidet et grunnlagsdokument for søknaden. Naturfaglig utredning er foretatt av Naturrestaurering og SWECO.

Tiltaksområdet

Lysakerelva har utspring i Bogstadvannet. Fåbrofossen ligger ca. 1,5 km fra Lysakerfjorden. Nedbørfeltet er 177 km². Midlere vannføring i Lysakerelva er 4 m³/s. Lavvannføringen er

0,3 m³/s. Under flom kan vannføringen være over 20 m³/s. Område ved Fåbrofossen har til dels stort innslag av urbane påvirkninger med omfattende infrastruktur og bebyggelse.

Kraftstasjon

Kraftverket vil produsere 239 MWh/år. Turbinen har slukevne på 0,45 m³/s, noe som tilsvarer ca. 12 % av middelvannføringen på 3,9 m³/s. Fallhøgde er 12,5 m. Regulert strekning med minstevannføring er oppgitt til 70 m fra damkrona ned til utløpskanalen. Minstevannføring er foreslått til 0,45 m³/s hele året. Kraftverket vil være i drift når vannføringen er over 0,9 m³/s, dvs. summen av minstevannføring og slukevne. Kraftverket vil bare være i drift når full kapasitet (0,45 m³/s) kan kjøres.

Biologisk mangfold

Lysakerelva framstår som en grønn korridor i landskapet. Frodige kantsoner og varierende morfologisk utforming gir et rikt biologisk mangfold både ved og i elva. I den naturfaglige utredningen er det listet opp 17 rødlistearter med tilknytning til vassdraget. Området ved Fåbrofossen er karakterisert som viktig naturtype (bekkedrag).

Laks og sjørret

Lysakerelva er lakseførende i nedre deler (1,5 km). Laks og sjørret kan vandre opp til Fåbrofossen via fisketrappa i ved Lysaker mølle. Som følge av naturlig rekruttering utgjør laksen og sjørreten i elva viktig genetiske populasjoner. Produksjonsarealene er beskrevet som moderate, men områdene nedstrøms Fåbrofossen er gode gyte- og oppvekstområder. Undersøkelser har vist god tetthet av ungfisk (inntil 100 stk/100 m²). Det fiskes rundt 25-50 sjørret og 100 laks i løpet av sesongen. På strekningene oppstrøms Fåbrofossen settes det årlig ut inntil 40 000 yngel av laks- og sjørret. Hensikten er å styrke lakse- og sjørretstammen i elva ved å utnytte de gode produksjonsarealene oppover i vassdraget. Det er også planer om å bygge fisketrapp i Fåbrofossen for å gi laks og sjørret tilgang til disse strekningene.

I tillegg til laks og sjørret er det flere innlandsfiskearter i elva.

Rødlistearter

I den naturfaglige utredningen er det listet opp 17 rødlistearter i og i tilknytning til elva. Av disse er det 7 arter som kan bli påvirket i større og mindre grad av den planlagte reguleringen.

Elvemusling

Elvemusling er registrert både oppstrøms og nedstrøms Fåbrofossen. Ørret er vertsfisk for muslinglarvene. Forekomsten av elvemusling er relativt sparsom (2-4 stk per m²), men forekomsten er oppgitt å ha stor verdi.

Ål og havniøye

Det er havniøye i elva. Havniøye gyter i mai/ juni. Utvandring til sjøen skjer etter 4-6 år i elva som ungfisk. Lysakerelva er også ei viktig elv for ål som vandrer helt opp til Bogstadvannet. Det er også flere arter av innlandsfisk i elva.

Øvrige arter

I tillegg til de vannlevende rødlisteartene (ål, havniøye og elvemusling), er det flere landlevende rødlistearter i tilknytning til vassdraget. Av disse er det 4 arter (alm, ask, striglekrypbose og blærestarr) som vil kunne bli påvirket negativt av mikrokraftverket.

Vurdering

Naturmangfoldloven setter krav til kunnskap (§ 8), før vedtak fattes som kan virke negativt på naturmangfoldet. Det skal derfor foreligge et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag om naturmiljøet før det fattes beslutninger som berører naturmangfoldet.

I tillegg til spesifikke miljøutredninger for den berørte elvestrekningen, er det foretatt naturtypekartlegging, overvåkning av fisk, samt en rekke artsregistreringer langs Lysakerelva. Kunnskapsgrunnlaget om naturverdiene i området vurderes å være tilstrekkelig. Den naturfaglige utredning som ligger ved søknaden, anses derfor å være tilstrekkelig med hensyn på naturmangfoldlovens krav til kunnskap, jf. § 8 i nml.

Uttak av vann til kraftproduksjon i Lysakerelva vil generelt påvirke elvelevende organismer negativt. Det skyldes endret vannregime både oppstrøms og nedstrøms fossen. På oversiden av fossen vil det bli et inntaksmagasin med stilleflytende partier med fluktuerende vannivå. Nedstrøms fossen ned til utløpskanalen, vil det bli redusert vannføring i de periodene kraftverket er i drift. Gyte- og oppvekstområdene for laks og sjørret vil derfor bli negativt påvirket ved endret strømforhold og fluktuerende tørrlegging av biotoper i strandsonen. Dette vil føre til reduksjon i rekruttering av laks og sjørret. Periodevis redusert vannføring i fossen vil også i varierende grad være negativt for fosse-sprøytorganismer.

Det er registrert elvemusling både oppstrøms og nedstrøms Fåbrofossen. Muslinglarver spres passivt nedover elva før de fester seg på gjellene til ørretunger. Det er derfor rimelig å anta at det kan være elvemusling også på den strekningen som planlegges regulert. Elvemusling er en sårbar og truet art og står oppført på rødlista som sårbar (VU). Inngrep som kan påvirke elvemusling negativt bør derfor unngås.

Når det gjelder havniøye må en anta at disse også har gyteområder nedstrøms fossen som vil bli påvirket av redusert vannføring. Ål anses ikke å bli berørt med hensyn på oppvandring i vassdraget.

Avhengig av tapperegime vil vannstanden og strømforholdene oppstrøms fossen variere. Som følge av dette vil plantearter som alm, ask, striglekrypbose og flaskestarr langs elva kunne bli påvirket negativt. Vannstandsendingene vil imidlertid ikke være av et slikt omfang med raske vandropp, at det vil oppstå stranding av fisk og elvemusling i vesentlig grad, hverken oppstrøms eller nedstrøms fossen.

Turbinskader på fisk

Utvandring av fisk forbi turbininntak er et gjentakende problem i regulerte vassdrag. Både skade på laks (vinterstøing/smolt) og sjøørret ved turbindrift med økt dødelighet, kan være et betydelig problem under utvandring vår og høst. Utvandring av ål om høsten kan også føre til skade og tap ved turbinpassasje. I Lysakerelva settes det ut laks- og sjøørret oppstrøms fossen. Disse vandrer ut som smolt etter 2-3 år. Ved bygging av kraftstasjonen, må det derfor regnes med et ikke ubetydelig tap av smolt i turbinen. I søknaden foreslås det et modifisert vanninntak for å redusere tap av fisk. Det må imidlertid likevel regnes med et visst tap av fisk når turbinen er i drift.

Vannforskriften

Vannforskriften setter mål for økologisk tilstand i vannforekomster. Målet er at vannforekomstene skal minst ha god økologisk og kjemisk tilstand. I vannforekomster som har moderat eller lavere miljøtilstand på grunn av menneskelig påvirkning, skal det settes inn tiltak for å heve tilstanden. Nye inngrep i slike vannforekomster er derfor lite ønskelig hvis de påvirker miljøtilstanden negativt, noe dette tiltaket vil gjøre. Unntaket er inngrep som har betydelig samfunnsmessig betydning. Vassdragsregulering er en samfunnsnyttig påvirkning, gitt at kraftproduksjonen står i rimelig forhold til de negative påvirkningene inngrepet har på vannmiljøet.

Lysakerelva (007-12-R) har moderat økologisk tilstand og dårlig kjemisk tilstand. Årsakene er bl.a. reduserte forhold for laks, forurensende utslipp og hydrologiske endringer. Miljømålet er god økologisk tilstand. Mikrokraftverket vil ha negativ effekt på rekruttering av laks og sjøørret i elva. Også rødlisteartene elvemusling, havniøye, striglekrypmose, ål (utvandring), alm og ask, kan påvirkes negativt av inngrepet. Kraftproduksjonen er oppgitt til 239 MWh/år. Dette er en relativt beskjeden strømproduksjon. Vi anser derfor at nevnte inngrep ikke har samfunnsmessige fordeler som overskygger de negative miljøeffektene. Mikrokraftverket anses derfor ikke å være i samsvar med intensjonene i vannforskriften.

Konklusjon

Etablering av et mikrokraftverk i Lysaker kommer i konflikt med naturverdiene i vassdraget. Det skyldes negativ effekt på produksjon av laks og sjøørret. Varierende vannføring med tørrlegging av gyte- og oppvekstområder vil virke negativt på laks og sjøørret nedstrøms fossen. Også rødlisteartene elvemusling, ål, havniøye, samt striglekrypmose kan i ulik grad bli påvirket av endret vannregime i elva. Turbinskade med økt dødelighet på laks, sjøørret og ål på utvandring, vil oppstå i varierende grad selv om vanninntaket modifiseres.

Lysakerelva har moderat økologisk tilstand (ref. vannforskriften). Mikrokraftverket vil ytterligere påvirke vannmiljøet negativt. Reguleringen vil derfor komme i konflikt med miljømålet som er god økologisk tilstand i vannforekomsten. De samfunnsmessige fordelene ved den relativt beskjedne kraftproduksjonen, anses ikke å overstyre de negative miljøkonsekvensene. Endret vannregime med perioder med lav vannføring anses også å være negativt for den viktige naturtypen elvestrekningen representerer, og ut fra et landskapsmessig synspunkt.

Kraftstasjonen synes ikke å være basert på behov for mer strøm, men heller for å illustrere historisk bruk av området. Hvis det likevel vil bli gitt konsesjon på tross av de negative miljøeffektene, mener Statsforvalteren at minstevannføringen bør økes. Dette vil redusere periodene med lite vann på regulert strekning.

Utfra en total vurdering av omsøkte regulering av Fåbrofossen, vil vi fraråde at det bygges mikrokraftverk i Lysakerelva. Dette begrunnes med de negative effekter tiltaket vil ha på naturmiljøet.

Med hilsen

Karsten Butenschøn
seksjonssjef

Erik Garnås
seniorrådgiver

Klima- og miljøvernavdelingen

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi

Oslo kommune – Bymiljøetaten
Bærum kommune
Mustad eiendom AS
Oslo elveforum
Bærum elveforum
Brukerrådet for Lysakerelva